

ครั้งนี้อายุได้ ๒๑ ปีแล้ว จึงได้อุปสมบท
 เป็นภิกษุชยวัฑฒกะ เกษ พระอาจารย์คช เป็น
 ชยชฌาย์ ภายหลังได้เข้าสอบไล่พระปริยัติธรรม
 ณวัดราชบูรณในที่ประชุม พระราชาคณะผู้ใหญ่
 ผู้น้อย มีสมเด็จพระสังฆราช ท่าน เป็นคณ
 ใต้เป็นเปรียญ ๔ ประโยค แล้วเข้าสอบไล่พระ
 ปริยัติธรรมทั่วทิศพระเชตพน ในที่ประชุมพระ
 ราชาคณะผู้ใหญ่ผู้น้อย มีพระบาทสมเด็จพระ
 รอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แลกรมสมเด็จพระปรมานุชิต
 ชิโนรส เปะประธาน ใต้เป็นเปรียญ ๕ ประโยค
 ภายหลังมาได้เข้าสอบไล่อีกครั้งหนึ่ง ที่พระที่นั่ง
 ศุภิศมทาศรีปราสาท ใต้เป็นเปรียญ ๗ ประโยค

ในรัชกาลที่ ๔ ทรงพระกรุณาโปรดให้
 เป็นพระประสิทธิ์สุตคุณ ที่พระราชคณะ คงอยู่
 วัฑฒกะ พระราชทานยศยศตบแต่งหักทองขวาง
 เป็นเครื่องยศ แลมียศถาวรเดือนละ ๔ คำตั้ง
 คำรองสมณะศักดิ์มาประมาณ ๓ พรรษา แล้ว
 สาสักขาบท มารับราชการเป็นมหาดเล็กหลวงอยู่
 ในเวรศักดิ์ พระราชทานเบี้ยหวัด ๑๐ คำตั้ง
 ช้อยมา ประมาณหนึ่ง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
 ให้เป็นที่ขุนประสิทธิ์อักษรศาสตร์ มีตำแหน่ง ราช
 การในกรมพระอภัยมณี พระราชทานเบี้ยหวัด
 ปีละหนึ่ง ภายหลังมาทรงตั้งรองอักษรพิมพ์การ
 ขึ้น จึงโปรดเกล้าฯ ให้ ไปกำกับการแทน
 ที่เจ้ากรม กรมอักษรพิมพ์การ แลคงรับราชการ
 อยู่ในกรมพระอภัยมณีด้วย

ในรัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณา
 โปรดเกล้าฯ ให้เป็นที่ขุนสารประเสริฐ ปลัด
 ทูลฉลอง กรมพระอภัยมณี พระราชทานเบี้ย
 หักปีละ ๑๐ คำตั้ง ในลำดับนั้นท่านได้แต่ง
 หนังสือต่าง ๆ ทูลเกล้าฯ ถวายตามพระ
 ราชประสงค์ มีคำฉันทกล่อมพระยาข้างเผือก

เป็นต้น แลได้คิดแต่งแบบเรียนหนังสือไทย
 คือ มลขทรวรรพกิจ วาหนิตินิกร อักษรประโยค
 สังโยคพิธาน ไวยากรณ์พิธาน พิศาลการันต์
 ขึ้นได้ไปแบบศึกษาของกลบขจรสืบมา ทรงพระ
 กรุณาโปรดเกล้าฯ เลื่อนให้ เป็นหลวงสารประ
 เสริฐ ได้รับพระราชทานเบี้ยหวัดปีละ ๒ ซึ่ง
 ภายหลังได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นครู
 สอนหนังสือ นายทหารมหาดเล็ก แลทหาร
 มหาดเล็กชั้นเล็ก ในพระบรมมหาราชวัง พระ
 ราชทานเงินเดือนเดือนละ ๖๐ บาท แล้วได้โปรด
 เกล้าฯ ให้เป็นอาจารย์ ถวายพระอักษร
 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระเจ้าอินทรวร
 พระเจ้าอินทวราเธอ พระเจ้าอินทวราเธอ ซึ่งยังทรง
 พระเยาว์ แลหม่อมเจ้า หม่อมราชวงศ์ ขจร
 หลานข้าราชการเป็นอันมาก แลได้คิดแต่งแบบ
 แผนหนังสือไทยเพิ่มเติมขึ้น อีกหลาย คณ มีไวยากรณ์
 ประพันธ์ เป็นต้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
 พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ มกุฎสยาม
 ชั้นที่ ๔ ภาทราภรณ์ เปะ เกียรติยศ
 ครั้นต่อมาพระยาศรีสุนทรโวหาร (พัก)
 ถึงแก่อนิจกรรมแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
 ให้เป็นที่พระศรีสุนทรโวหาร เจ้ากรมพระอภัยมณี
 ได้รับพระราชทานเบี้ยหวัดปีละ ๓ ซึ่งแล้วทรงพระ
 กรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเครื่องราชอิสริยา
 ภรณ์ ชั้นเผือก ชั้นที่ ๓ นิภาภรณ์ อีกทอง ๑
 ภายหลังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นพระ
 ยาศรีสุนทรโวหาร ญาณปริชามาศย์ บรมนาถ
 นิตยภักดิ์ พิริย พาศระ เจ้ากรมพระอภัยมณี
 พระราชทานเบี้ยหวัดปีละ ๔ ซึ่ง แลพระราช
 ทานเหรียญคุณวุฒิมาถา เข้มคิดพิชิตยา เป็นที่
 หมายว่าเป็นผู้มีความรู้ พิเศษด้วย แลทรงพระ
 กรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานโต๊ะทองค้ำ

กาของคำเป็นเครื่องยศ ครั้นเลิกโรงเรียน
 ทศารมทศ เล็ก ท่านได้มาเป็นอาจารย์สอน
 หนังสือไทยณโรงเรียนวังสราญรมย์ ภายหลัง
 ก็วังสราญรมย์ จัดเป็นโรงเรียนนายร้อยแล้ว
 ไปรทเกล้า ๑ ได้มาเป็นอาจารย์ ถวายพระ
 อักษรสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช มกุฎราชกุมาร
 แลสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ พระเจ้าลูกเธอ ได้รับพระ
 ราชทานเงินเดือน ๆ ละ ๑ ชั่ง ๕๐ บาทแลเมื่อ
 รัตนโกสินทร์ศึก ๑๖๘ นั้น ทรงพระกรุณา
 ไปรทเกล้า ๑ พระราชทานเครื่องราชอิสริยา
 ภรณ์ สำหรับตระกูล ทูลเชิญจอมเกล้า แล
 พานหมากทองคำมีเครื่องพร้อม ๑ กระโถน
 ทองคำ ๑ คนโททองคำ ๑ เป็นเครื่องยศ

ซึ่งท่านได้รับราชการจวต่าง ๆ หลาย
 อย่าง คือเป็นกรมสัมปทานจัดการโรงเรียนวังสวน
 นันทอุทยาน แลเป็นข้าหลวงกำกับการสอบวิชา
 หนังสือไทยแลเป็นกรมสัมปทาน จัดการพิมพ์
 พระไตรปิฎก ทั้งเป็นองครมนตรีด้วย

เมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน รัตนโกสินทร์
 ศก ๑๑๐ บัญเป็นโรคชรา ไปรทเกล้า ๑
 ให้พระยาอมรสาครประสิทธิ์ศิลป์มารักษา ก็ไม่
 สามารถจะปัดหนอง เบี้ยวขาชีวิตของท่าน ซึ่งจะ
 ถึงแก่มรณกาลแล้วนั้น ได้ทรงอยู่ได้ ครั้นถึง
 วันที่ ๑๖ ตุลาคม ซึ่งกล่าวมาในราชกิจจานุ
 เบกษา แผ่นที่ ๓๐ นั้นแล้ว ความเป็น อยู่ของท่าน
 ซึ่งเป็นของไม่เที่ยงแท้ก็สิ้นไป อายุได้ ๗๐ ปี

เมื่อท่านเป็นอาจารย์ของประชุมชนเป็น
 อันมาก ล่วงลับไปแล้วนี้ เป็นที่ทรงพระอาลัย
 ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แลเป็นที่สลด
 เสียหาย ในพระบรมวงษานวงษ์ ข้าราชการ
 เป็นอันมาก ได้ทรงพระกรุณาไปรทเกล้า ๑
 พระราชทาน โถงโถเป็นเกียรติยศ

ข่าวตาย

พระวินัยรักชิต (เทศ) เจ้าอารามวัดบุญศิริ
 มาศยาราม บุตรขุนพร(ฉิม) บ้านบางขุนพรหมแขวง
 กรุงเทพฯ ๑ เป็นข้าหลวงเดิม ในพระบาทสมเด็จพระ
 จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่เมื่อยังทรงพระผนวชเสด็จ
 ประทับอยู่ณวัดบวรนิเวศน์วิหาร อายุครบอุปสมบท
 แล้วพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นพระ
 อุดมด้วยอุปสมบท ให้เป็นภิกษุ แล้วไปรทให้เป็น
 พระสมุหเสนา ภายหลังเลื่อนเป็นพระครูปริศนโกศล
 ได้รับพระราชทานนิตยภัตร เดือนละ ๖ บาท ครั้น
 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จเจดิง
 ฌวัลยราชสมบัติแล้ว ทรงพระกรุณาไปรท ให้
 เป็นพระครูวิมลย์ศีลขันธุ์ เจ้าอารามวัดบุญศิริ
 มาศยาราม ได้รับพระราชทานศาลิย์ศพกาศ
 หักทองขวางเป็นเครื่องยศ มีนิตยภัตรเดือนละ
 ๒ ตำลึง ภายหลังไปรทเลื่อนให้เป็นพระวินัย
 รักชิตที่พระราชาคณะ ได้รับพระราชทานศาลิย์
 แลหักทองขวาง มีนิตยภัตรเดือนละ ๓ ตำลึงถึง
 วันที่ ๒ มกราคม รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๐
 เวลาบ่าย ๔ โมง อาพาธเป็นอะทิวาตกระโรค
 ครั้นรุ่งขึ้นวันที่ ๓ เวลาเช้าโมงหนึ่ง พระวินัยรักชิต
 (เทศ) ถึงแก่มรณะภาพ อายุได้ ๗๓ ปี
 พรรษาได้ ๕๑ พรรษา พระราชทานน้ำอาบศพ
 ที่วัดทองทิพย์เป็นเกียรติยศ พระปลัดเสนาจักษุการศพ

พระสุนทรภานุมาศย์ (พลอย) บุตรพระ
 ไชยยศสมยติ (เอี่ยม) รัชกาลที่ ๔ เป็นมหาด
 เล็กหลวงเวรฤทธิ พระราชทานเบี้ยหวัดปีละ
 ๑๒ ตำลึง ได้ไปราชการเมืองฝรั่งเศสกับเจ้าพระ